

УДК 271.4(477):364-3"1991/2021"
DOI: 10.17721/sophia.2021.18.6

Т. В. Кожушко, викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Україна
ORCID: 0000-0001-7774-0347
e-mail: koshushkot@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ЗНАЧУЩА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД УГКЦ В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Присвячено питанням соціально значущої діяльності, здійсненої релігійними громадами, що належать Українській греко-католицькій церкві на території України періоду незалежності.

У ході дослідження, користуючись офіційними вебпорталами та іншими публічно висвітленими ресурсами, було здійснено аналіз фактичного матеріалу та піддано філософсько-релігієзнавчій рефлексії теоретичні узагальнення, що дозволило визначити: по-перше, інтенсивність соціальної діяльності, проведеної релігійними громадами Католицької церкви в Україні періоду незалежності, зумовлена зовнішніми процесами демократизації та загального духовного оновлення суспільства; по-друге, окремо підкреслено інтегруючі інтенції, що декларують співпрацю католиків з громадськими структурами, постулюючи думку про те, що діяльність – це свого роду служіння, яке приводить до певного взаємопроникнення християнських цінностей у суспільство, створюючи особливий діалог між вірянами і людьми світського світосприйняття; по-третє, відзначено функціональну компетентність та злагоджену структурованість роботи католицьких релігійних громад, також наведено реальні приклади пріоритетності релігійної свободи та міжконфесійної терпимості; по-четверте, висвітлено багатовекторність здійснюваної роботи під час реалізації різноманітних соціальних проєктів адресного спрямування у суспільній сфері; по-п'яте, з'ясовано, що здебільшого діяльність представників католицьких релігійних громад у соціальному секторі спирається на визначені стратегії роботи, що апелюють до теоретичних постулатів, соціально орієнтованих документів Католицької церкви та відповідно закріплені в спеціальних рекомендаціях настановчого характеру.

Статтю побудовано на загальних положеннях, задекларованих офіційною позицією Католицької церкви з питань соціальної політики, також окреслено напрями, в яких релігійні громади УГКЦ розвивають соціальну діяльність на території України періоду незалежності.

Ключові слова: Україна періоду незалежності, Українська греко-католицька церква, соціальна діяльність, релігійні громади.

Постановка проблеми. Зростаюча присутність інституту церкви в Україні періоду незалежності у соціальному контенті викликає неабиякий науковий інтерес. Це засвідчують численні теоретичні розвідки соціологів, політологів, релігієзнавців, філософів, богословів, юристів, економістів, журналістів та ін. Дана тенденція підкреслює, з одного боку, важливість та значущість церкви в соціокультурних реаліях сьогодення, з іншого – озвучує нагальну потребу суспільства в характерному функціонуванні зазначеного інституту.

Повертаючись у сьогодення, варто наголосити, що майже три десятиліття інтеграції Католицької церкви в контексті соціотворення незалежної України дозволяють стверджувати про конструктивний багатовекторний, адресний характер здійснюваної роботи в соціальній сфері в досить переконливому масштабі, а саме відзначимо зростаючу кількість новаційних програм, проєктів та ідей, які і створюють особливу комунікацію церкви та суспільства, популяризуючи християнську мудрість.

Отже, з огляду на динаміку та обсяг здійснюваної роботи, вважаємо доцільним наукове висвітлення соціальної діяльності як прояву соціального служіння, здійснюваного Українською греко-католицькою церквою (далі – УГКЦ) в Україні періоду незалежності. В нашому дослідженні буде приділена увага саме аналізу зазначеної вище діяльності, проведеної безпосередньо представниками релігійних громад, що підпорядковані відповідно УГКЦ в Україні періоду незалежності, враховуючи існуючі духовно-культурні особливості вітчизняного соціального контенту.

Метою розвідки є аналіз засад, змісту та значення здійсненої соціальної діяльності представниками релігійних громад УГКЦ в Україні в процесі оновлення вітчизняного суспільства періоду незалежності. Виходячи з вищепоставленої мети, слід виокремити такі завдання: визначити поняття "соціальна діяльність"; виявити специфіку філософського тлумачення соціальної діяльності як прояву соціального служіння; висвітлити теоретичні основи соціальної діяльності; проаналізувати фактичний матеріал та з'ясувати зміст і значення соціаль-

ної діяльності, здійсненої релігійними громадами УГКЦ на території України періоду незалежності.

Ступінь розробки теми. Відзначимо чималий обсяг праць у гуманітаристиці, присвячених рефлексії доктринальної основи Католицької соціальної теорії, так сучасність володіє дослідженнями А. Бадджо, С. Бернала, П. де Лоб'є, Л. Падовезе, вітчизняну палітру представляють праці В. Єленського, М. Заковича, С. Здіорука, М. Кирюшка, С. Кияка, О. Недавної, Н. Стоколос, Л. Филипович, В. Фомиченка, Г. Хоружного, О. Шепетьяка, П. Яроцького. Публічні міркування молодих науковців О. Альшиної, О. Волинець, С. Лодивірової, І. Онищука, Р. Пасічного, А. Романків, В. Сергійко, О. Яроцької приваблюють дискусійно. Питання взаємин громадянських інституцій та інституту Католицької церкви та в процесі вітчизняного державотворення розглядали М. Бабій, С. Кияк, А. Колодний, В. Климов, С. Здіорук, О. Саган, В. Єленський, Л. Филипович, В. Шевченко, П. Яроцький. Практику соціальної роботи, здійсненої інститутом Католицької церкви, вивчають Л. Виговський, Н. Гаврілова, В. Любчук, К. Новікова, конфесійно висвітлюють проблему у своїх виступах та доповідях священник УГКЦ отець А. Нагірняк, Р. Сиротич.

Виклад основного матеріалу. Серед пріоритетів України періоду початків незалежності підкреслимо тенденції, спрямовані на розбудову демократичної держави та розвиток громадянського суспільства "...що вважається найважливішим компонентом будь-якої демократичної системи, який сам по собі має велику цінність" [18], засадничою основою якого постає, на наш погляд, світоглядна переорієнтація, яка передбачає усвідомлення цінності духовного, культурного, морально-етичного оновлення суспільства загалом. Водночас, зважаючи на пострадянський шлейф, політичну незрілість, економічну нестабільність, духовно-культурну абстрактність, зазначені вище процеси охопили, на жаль, десятиліття, натомість оптимізувавши функціонування ряду інституцій, що вартують духовний простір, суттєвою складовою якого є релігія. Традиційно на те-

риторії, що охоплює сьогодні Україна, саме релігія поставала вагомою складовою духовності, тому на обрії розбудови незалежності вказаному аспекту було приділено особливу увагу. А саме, приймаючи закон "Про свободу совісті та релігійні організації" [11, с. 283], тогочасний уряд заявив про готовність відродження релігійної складової в системі моральних імперативів новоствореної держави. Зважаючи, що духовний потенціал населення, який, у свою чергу, відзначається дослідниками як досить високий та здатний розвиватись, підкреслимо, той факт, що в період розбудови української державності в повний голос прозвучала вимога громадян щодо реалізації власних духовних потреб та спілкуванні з однодумцями. Як наслідок – в Україні релігія переживає яскраво виражений ренесанс, статистика виникнення релігійних громад вражаюча, віросповідний спектр розширюється, а релігієзнавці даний період іменують не інакше як "релігійний бум". Зауважимо, що саме толерантність як визначальна ментальна ознака більшості мешканців України створила екзистенцію полірелігійності та поліконфесійності, які виявились суттєвим маркером релігійної мережі сучасної України.

Отже, суспільство в зазначений період постає відкритим та готовим до функціонування церкви як специфічної релігійної інституції "...суспільна потреба в Церкві в Україні постійно зростає і вже виходить за межі суто релігійного поля" [19, с. 25]. З потенцією до оновлення "...церква стає інститутом громадянського суспільства тільки тоді, коли перестає бути Церквою у веберівському значенні цього терміна: коли вона зрікається своїх монополістичних претензій та визнає релігійну свободу і свободу сумління як універсальні й непорушні людські права" [7, с. 209]. Тож погоджуємось з думкою про те, що церква постає невід'ємним вагомим учасником буттєвих реалій молодого держави, а соціологічні показники свідчать про зростання прихильників вказаної інституції. Зазначену тенденцію констатують і дослідники: "Церква має в українському суспільстві найвищий серед усіх інших суспільних інституцій ступінь довіри" [19, с. 25]. Загалом зазначені вище процеси соціокультурної трансформації вітчизняного суспільства забезпечили стрімкий розвиток інституту церкви в усіх аспектах: від зовнішньої структуризації до пошуку власної ідентичності.

Апелюючи до статистичних даних Центрального органу України у справах релігій (на той час Рада у справах релігій), найбільше в Україні прихильників саме християнства у його конфесійному розмаїтті, де Католицька церква займає особливу нішу. На момент проголошення незалежності в Україні діяли Римо-католицька церква (РКЦ) та Українська греко-католицька церква (УГКЦ), які засвідчують неабияку активність в соціотворенні. А саме, реалізуючи велику кількість соціальних проєктів різноаспектного характеру, водночас демонструючи високий ступінь організаційної та змістовної складової "...соціальна діяльність проявляється практично у всіх сферах життя людини та суспільства" [1, с. 27], підкреслюючи якісну перманентність "...сама активізація діяльності християнської церкви у сфері соціального служіння є важливим показником її оновлення, сприйняття і реагування на виклики громадянського суспільства" [14, с. 5], разом з тим наголошуючи на сакральній глибині віри, як мотиваційного джерела "всі аспекти людського життя включені в перспективу віри, яка надає їм нового, глибшого, а разом з тим і більш людського характеру" [2]. Зазначені чинники обґрунтовують ідею відповідального діяння як служіння, декларуючи останнє як особливий прояв віри. "Віра – віддає належне вчинкам, а справи, у свою чергу, закрі-

плюють його, спонукають до дій і тим самим відкривають шлях заради досконалості людини"[30].

За влучним висловленням сучасного вченого В. Сленського, епоха "католицького піднесення" розпочалась в Європі в останню третину ХХ століття [5, с. 29], де знакова подія, а саме прийняті рішення на II Ватиканському Соборі (XXI Вселенському Соборі 1962–1965 рр.), скликаному папою Павлом XXIII, визначили основні тенденції розвитку, місце і роль Католицької церкви у подальшому функціонуванні "...католицизм як такий або, точніше, офіційне переформулювання (аджорнаменто) католицької традиції, пов'язане з Другим Ватиканським собором, слід трактувати як серйозний незалежний чинник, що може мати глибокі соціоісторичні наслідки..." [7, с. 205]. Зауважимо, що визначане "осучаснення" (aggiornamento) Католицької церкви спрямоване на подолання прірви між внутрішньою екзистенцією буття церкви та викликами сучасного соціокультурного простору, свідченням сказаного вважаємо душпастерську Конституцію II Ватиканського Собору, "Gaudium et spes" – "Радість і надія", про Церкву у сучасному світі, прийняту 7 грудня 1965 р. Текст Конституції "Gaudium et spes", на відміну від інших документів, "виходить не з доктринальних основ, даних нам в Об'явленні, а з аналізу сучасних питань, таких як культура, сім'я, політика, війна і мир, суспільство, економіка, і пробує дати на це християнську відповідь" [28]. Вважаємо вказаний аргумент постає достовірним свідченням здатності церкви на концептуальному рівні реагувати на практичні дифузії суспільства. У свою чергу науковці іменують діяльність Католицької церкви вказаного періоду як певну біфуркацію: "зміни, що відбулися в Католицькій Церкві після II Ватиканського собору, буквально струснули цілі єпархії, церковні інститути та чернечі чини"[5, с. 30]. Вражаючи внутрішні новації створювали портрет іншої церкви, "...церква стала в авангарді оборони людської гідності" [5, с. 31]. Так у 1961 р. пролунала енцикліка "Mater et magistra", проголошена Іваном XXIII, яка засвідчила новочасну концепцію прав людини, а в 1965 р. Другий Ватиканський собор видав декларацію про релігійну свободу "Dignitatis humanae". Відтоді дискурс прав людини займає ключове місце в папських енцикліках і пастирських посланнях національних єпископських конференцій по всьому світу. Церква відкинула й залишила позаду тривалу історію неоднозначного і категоричного засудження модерної доктрини людських прав, що сягає ще часів П'я VI з його посланням "Caritas", яким він засудив Декларацію прав людини і громадянина, проголошену від Французької національної асамблеї. Особливо треба відзначити Івана Павла II, який зробив "священну гідність людської особи" наріжним каменем своєї глобальної проповіді [7, с. 209]. Отже, констатування гуманістичних привілеїв стає публічною демонстрацією аджорнаменто та набуває повноти тлумачення "...II Ватиканський Собор проголосив не просто право, але й обов'язок моральної оцінки правлячих верств і рішучість у захисті основних прав й свобод людини [5, с. 31], тому в нашому дослідженні підкреслимо важливість зміни риторики від "теоцентризму" до "антропоцентризму". Тобто вже "не людина шукає Бога, а Бог шукає людину" [29, с. 7], що у свою чергу дозволило розширити семантику прагматичного аспекта, а саме "турбота про конкретну людину в усій різноманітності її буття спонукає церкву цікавитися суспільною сферою" [21, с. 15] з особливим присмаком безпосереднього співіснування поруч.

Принагідно нагадаємо, що "соціальна практика характеризує діяльність Католицької церкви протягом усієї її історії" [12], а тривала присутність католиків на

території, що охоплює сьогодні Україна, у суспільному секторі відзначається дослідниками традиційною "історично церква завжди цікавилась суспільною сферою... Церква має відповідний досвід та загартування" [6], водночас, з огляду на потреби часу та вимоги процесу модернізації суспільного простору, УГКЦ змінює характер та впроваджує нові форми соціальної діяльності, наприклад, " з 1 вересня 2008 р. в Україні офіційно розпочав діяти недержавний церковний пенсійний фонд "Покрова", заснований тодішнім главою УГКЦ Л. Гузаром" [5, с. 31]. Сучасним різновидом церковної благодійності постає цілеспрямована робота з жінками. По-перше, це проведення безкоштовного тестування вагітності та консультування вагітних жінок. По-друге, проводяться презентації щодо внутрішньоутробного розвитку дитини, статевого виховання підлітків. Пропонується індивідуальне консультування для жінок, які страждають від пост-абортного синдрому. Приділяється значна увага і природному методу планування родини. Інший приклад – проведення УГКЦ тематичних семінарів, які безпосередньо присвячені актуальній сьогодні тематиці, а саме "Соціальний діалог і трудова міграція в Європейському Союзі та Україні в контексті християнської соціальної доктрини", під час якого було проаналізовано "Роль УГКЦ у впровадженні соціальної доктрини Церкви" та з'ясовано сучасний стан та особливості впровадження соціального вчення Церкви в суспільство в контексті проблем, пов'язаних з питаннями міграції та пошук спільних ініціатив щодо творення і можливості участі й розвитку при цьому профспілок, їх діяльності та розвитку в контексті впровадження християнських цінностей на базі соціальної доктрини Церкви [20]. Таким чином, погоджуємось з думкою аналітика про те, що "Церква взяла на себе відповідальність за суспільство, демонструючи це своєю розгалуженою соціальною діяльністю, яка є виявом відчуття потреб іншої людини та любові до ближнього" [4, с. 74].

Отже, викладені вище висловлювання дозволяють зробити такі узагальнення: по-перше, концептуально соціальна діяльність, яку ініціює Католицька церква, спирається на євангельські істини, які згодом були піддані рефлексії "отцями церкви", майстерно обґрунтовані у філософських абрисах Томою Аквінським, уточнені рядом соціальних енциклік римськими понтифіками, відповідними рішеннями Соборів та доповнені рядом соціально орієнтованих документів; по-друге, нову переакцентуацію соціальної доктрини отримала в документах Другого Ватиканського Собору; по-третє, домінуючими функціональними принципами в практиці визначено спільне благо, субсидіарність та солідарність [9, 276–278]; по-четверте, всі вищевказані аспекти створили нові якісні умови активізації діяльності релігійних громад у соціальному сегменті, де практична складова постає основою впровадження реалізації різноманітних проєктів та має великий потенціал і попит у суспільстві.

Зазначені вище аргументи спонукають виокремити якісні складові соціальної діяльності Католицької церкви в Україні періоду незалежності. Розглянемо вказаний аспект на прикладі аналізу соціальної діяльності, здійсненої саме релігійними громадами УГКЦ.

Зауважимо, що за період незалежності на рівні Церкви по-особливому було звернено увагу на соціальне служіння у двох важливих документах: 1) Стратегії діяльності УГКЦ "Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом" та 2) Стратегії розвитку соціального служіння УГКЦ. Тому, відповідно до рішення Синоду Єпископів УГКЦ 5–11 вересня 2016 р., 13 березня 2018 р. в Києві на Патріаршому соборі Воскресіння Христового глава УГКЦ затвердив декрет про Положення Відділу соціаль-

ного служіння, що вкотре публічно підкреслює активну позицію УГКЦ в розбудові соціодуховного простору сучасності. У вказаному Положенні визначено поняття соціального служіння як діяльність, спрямовану на розв'язання соціальних проблем та забезпечення соціальної справедливості, що охоплює весь спектр соціальної активності та включає в себе надання волонтерської допомоги, благодійництво і організовані форми надання соціальних послуг потребуючим особам та групам задля забезпечення їх цілісного розвитку [16]. В документі чітко регламентований правовий статус, окреслені мета завдання, напрями діяльності, структура та обов'язки працівників Відділу соціального служіння (ВСС). Слід зазначити, що за сутнісним спрямуванням найдосконаліший теоретичний корпус все ж є виключно орієнтованим, специфічним спонукальним вектором виконання соціальних ініціатив. Адже сформульована та зафіксована вербально думка залишається лише настановою, що потребує реалізації на практиці. Тому було створено окремий Відділ соціального служіння Патріаршої курії УГКЦ, повноваженнями якого постали координація соціальних проєктів загалом та вдосконалення розвитку соціального служіння на парафіальному рівні.

Позиціонуючи політику відкритості та прозорості, Відділ соціальних питань Патріаршої курії УГКЦ презентував вебсайт "Соціальне служіння" (<http://social.ugcc.org.ua/>) [26]. Як зауважив керівник Відділу соціальних питань Департаменту зовнішніх зв'язків в Україні Патріаршої курії УГКЦ отець Андрій Нагірняк, сайт має за мету зібрати, систематизувати та презентувати інформацію про соціальне служіння УГКЦ [22]. У такий спосіб автори інформаційного ресурсу, залучаючи соціальні мережі, в сучасній формі оптимізують комунікативні можливості. Співзвучною є думка керівника проєкту Карітасу–Київ, Ростислава Дзундза, який наголошує на тому, що "Інформаційний супровід соціальної роботи Церкви є необхідним, дозволяє збільшити видимість широкого спектра місцевих соціальних ініціатив і проєктів в Україні, які реалізуються під опікою УГКЦ" [22]. Вважаємо, вищезазначені факти свідченням впровадження прийнятої Синодом УГКЦ "Стратегії соціального служіння на 2017–2021 р. Б.", яка розроблена з метою розвитку спроможності УГКЦ забезпечити гідну відповідь на існуючі та прийдешні суспільні виклики [25], в якій особливу роль відведено саме діяльності, здійсненої силами парафії. Саме парафіяльний рівень має слугувати фундаментом, на якому будується та діє служіння ближньому. "Лише тоді ми зможемо вважатися живими християнами, коли наші парафії стануть місцем, де піклуються про сироту, заступаються за вдову, допомагають убогому і розділяють страждання з хворими" [13]. Загалом у документі у світлі християнської аксіології сформульовані стратегічні цілі: по-перше, плекання духа жертвовності та соціальної відповідальності; по-друге, служіння на благо нужденних; по-третє, інституційний розвиток та професіоналізація.

Практичним резюме теоретичних візій відзначимо заснуванням ряду проєктів, серед яких вирізняється проєкт "Соціальне служіння громади", учасниками якого постали 125 активних парафій УГКЦ, зацікавлених у розвитку соціального служіння [23]. Отже, саме релігійна громада як осередок згуртованих однодумців виступає запорукою успішної активізації впровадження соціального вчення в дію, а саме ефективного вирішення соціально важливих проблем адресного спрямування. Така діяльність містить консолідовані інтенції та стратегічні перспективи, адже має реальні конкретні результати, наприклад, безпосередньо у роботі з вимушеними переселенцями та допомозі у працевла-

штуванні та загальній інтеграції в спільноті. Отже, "активізація релігійних громад і включення парафій у активне соціальне служіння визнані пріоритетними для Церкви напрямками діяльності"[23].

Окрему увагу варто приділити принципу внутрішнього адміністрування релігійних громад УГКЦ, висока якість якого дозволяє злагоджено та результативно реалізовувати соціальні проекти. Організація соціального служіння включає такі етапи: по-перше, залучення до соціального служіння ініціативних і небайдужих парафіян; по-друге виявлення соціально незахищених категорій людей, які потребують допомоги; по-третє, створення соціальних "куточків милосердя", формування спеціальної "карти потреб"; по-четверте, надання підтримки та сприяння парафіям від відповідального за соціальне служіння в епархії. Також чітко визначено структурну одиницю – синкел соціального служіння, духівник і виконавець одночасно, який консультує соціальну діяльність кожної окремої парафії та формулює звітну документацію. Отець Роман Сиротич, синкел соціального служіння Київської архієпархії УГКЦ, переконаний що "...соціальне служіння – це складова місії Церкви... Це ознака того – як ми реалізуємо нашу віру у щоденних ділах" [24]. Зауважимо, що наявність зазначеної якісної структурованої роботи на рівні громад дозволяє охарактеризувати соціальну діяльність, здійснену релігійними громадами УГКЦ, як організовану, системну, професійну, у свою чергу, спрямовану на відкритого слухача та на всіх, хто її потребує незалежно від етнічної чи релігійної належності.

Важливим аспектом аналізу нашого дослідження постають заявлені церквою напрями здійснення соціальної діяльності. Щонайперше це надання соціальної підтримки особам, які перебувають у складній життєвій ситуації, а саме тим, хто постраждав унаслідок втрати роботи, стихійних явищ чи катастроф, допомога ув'язненим і людям без постійного місця проживання, допомога особам із функціональними обмеженнями, дезінтегрованим у суспільстві індивідам та мігрантам, самотнім престарілим людям.

Окремо підкреслимо діяльність, спрямовану на роботу з дітьми та молоддю, допомогу багатодітним, малозабезпеченим, неблагополучним сім'ям та дітям, які залишилися без батьківського піклування. Акцентуючи на деталях реалізації соціального служіння релігійних громад УГКЦ, звернемось до доповіді керівника відділу соціальних питань Патріаршої курії УГКЦ на Патріаршому Соборі УГКЦ отця Андрія Нагірняка, який наголосив, що в допомозі сім'ям і дітям Церква запобігає дитячій бездоглядності та безпритульності через підтримку соціально незахищених сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах (задоволення їх первинних потреб і соціальний супровід). Соціальний супровід дітей передбачає не лише надання матеріальної допомоги, а й організацію духовно-культурних заходів (відвідання концертів, театрів, музеїв, екскурсійні поїздки), діти отримують консультації професійних психологів. Щороку, перед початком нового навчального року, проводиться благодійна акція "Шкільний портфель"; до свята Святого Миколая й на Різдвяні і Великодні свята – діти-сироти і діти з малозабезпечених родин отримують подарунки, шкільне приладдя. Щоліта організовується відпочинок для дітей-сиріт і дітей з багатодітних та малозабезпечених родин. Завдяки цьому діти під час шкільних канікул не лишаться без догляду й отримують повноцінний відпочинок. Ще один напрям роботи з дітьми – це ресоціалізація "дітей вулиці" і сприяння їхньому подальшому влаштуванню. Також важливий спосіб слу-

жіння – це програми допомоги дітям в інтернатних закладах та створення дитячих будинків сімейного типу.

У допомозі особам із функціональними обмеженнями УГКЦ розвиває програми душпастирства осіб з вадами слуху. Зокрема для цього працює Центр душпастирства осіб з вадами слуху "Надія". Центр ініціює середовище спілкування, служіння і підтримки глухим людям і членам їхніх сімей для повноти реалізації глухої людини у Церкві. Також Церква здійснює душпастирство і соціальне служіння для розумово неповносправних осіб. "Осіб з розумовою неповносправністю ми називаємо друзями, вважаючи їх вчителями дружби, любові та простоти життя. Вони особливо сприяють нашій зустрічі з Богом, котрий обіцяв свою присутність з ними і в них.

Також відзначимо ряд проектів, присвячених протидії соціально небезпечних факторів: абортів, евтаназії, легалізації легких наркотиків.

Отже, резюмовані вище формулювання розкривають найактуальніші напрями соціальної діяльності, яка впроваджена в дійсність релігійними громадами УГКЦ, завдячуючи досить гнучким формам вираженням, якими постають: матеріальна допомога (у формі безпосереднього надання коштів, продуктів та промислових товарів); патронаж, який важливий для інвалідів, важкохворих, дітей-сиріт та людей похилого віку, при цьому новаціями є використання сучасних технічних засобів, таких як різноманітні сторінки в соціальних мережах, вебресурси та інші доступні способи комунікації. Також релігійні громади УГКЦ практикують впровадження спільних соціальних проектів з іншими конфесіями, релігійними, громадськими організаціями, державою.

Таким чином церква на рівні релігійної громади ініціює особливий діалог між віруючими і людьми світського світосприйняття, інтенції якого постулюють спільний пошук вирішення суспільних питань. Вважаємо, вказане проникнення християнських цінностей у суспільство та висвітлення світських проблем зменшує можливості, а подекуди здатне нівелювати деструктивні процеси у суспільному контенті. Отже, із впевненістю можемо констатувати, що "соціальна діяльність УГКЦ є на сьогодні основною євангелізуючою функцією, яка репрезентує її у поліконфесійному та плюралістичному суспільстві. Хоча наслідків цієї діяльності українське суспільство ще не відчуває повною мірою, все ж конкретні заходи та звернення до спільноти є досить вагомими і свідчать на користь УГКЦ [3].

Водночас, як зазначає о. Андрій, на жаль, ще далеко не кожна парафія залучена до соціального служіння. Згідно зі статистикою, благодійні кухні є на 3 відсотках парафій, такий самий відсоток парафій, у яких здійснюється служіння uzалежним особам та в'язням; краща ситуація з опікою сиріт (15 відсотків) та хворих (30 відсотків) і збором одягу для потребуючих (30 відсотків). Лише 5 відсотків парафій мають харитативні спільноти [27]. Зазначена статистика дозволяє відмітити обсяг та наголосити на потенційних тенденціях впровадження соціальної діяльності на парафіяльному рівні силами релігійних громад УГКЦ в Україні періоду незалежності.

Висновки. Отже, в контексті нашого дослідження виокремимо таке: по-перше, здобуття Україною незалежності та публічно виголошені стратегії розвитку створили сприятливі умови щодо впровадження Католицькою церквою соціальної діяльності на рівні релігійних громад УГКЦ; по-друге: виборюючи свій електорат, водночас з євангелізацією та катехизацією Католицька церква прийняла ряд документів, які розкривають сутнісну основу праксеології в соціальному сегменті; по-третє, силами релігійних громад УГКЦ розгорнула неабияку соціальну активність, яка з огляду на наявність зла-

годжені організації та чіткої структуризації, здійснює соціальну діяльність в особливому форматі, специфікою якого вважаємо домінуючість християнських орієнтирів, зазначена тенденція містить глибокий зміст і розпізнається дослідниками як існуюча можливість реалізації Божої присутності в житті кожної окремої людини та суспільства в цілому; по-четверте: підкреслимо діалогічну заборвленість церкви та суспільства, а саме здатності впровадження різноманітних соціальних проєктів та існуючої у відповідь конкретної потреби, що, у свою чергу, формує величезний потенціал взаємінституту церкви (безпосередньо релігійних громад) та суспільства, а достатній фактичний матеріал є реальним беззаперечним твердженням зазначеного.

Ми схильні відстоювати думку про те, що, володіючи глибокою доктринальною базою, авторитетністю якої виважена часом, генезою та онтологічною мудрістю, в даному дослідженні ми прагнули підкреслити думку про те, що зумовлені благі наміри постають лише передумовою до вчинку і виключно діяльність символізує виявлення віри та доброго помислу, що, у свою чергу, постає конструктивним методом, який забезпечує можливість реалізації низки проєктів під маркером "доброчинність", "благодійність", "волонтерство" – це особливий спосіб реалізації християнської сутності, неприхована потреба виразити любов до ближнього, беззвучно проголошуючи досконалий теоретичний формулювання, це певна екзистенція з домінуючим присмаком християнського буття, що як інверсія виживання сьогодні виборує діями своїх учасників простір у суперечливому лабіринті безкінечних буднів вітчизняного суспільного простору періоду незалежності.

Список використаних джерел

1. Виговський Л. Соціально-організаційна функціональність релігії // Актуальні питання соціально значущої діяльності церков і релігійних організацій в Україні. Київ, 2004. С. 27.
2. Войчех Гертих. Віра і дія / пер. з пол. Ірини Єрмак. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. 352 с.
3. Волинець О. Соціальна доктрина УГКЦ та її реалізація в сучасній Україні: Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11626/1/9_18Ukr_nac_ideya.pdf
4. Гаврилова Н. Урізноманітнення виявів соціального служіння релігійних спільнот // Українське релігієзнавство. 2008. № 48. С. 70–77.
5. Єленський В. Велике повернення релігій у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ–початку ХХІ. Львів : Вид-во Укр. католицького ун-ту. 2001. С. 292.
6. Здіорук С., Токман В., Литвиненко О. Роль релігійних чинників у поступі українського соціуму. Аналітична доповідь. Київ, 2011. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-10/Relyg_chyn-56e51.pdf
7. Казанова Х. Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація / пер. з англ. Роман Скакун. Львів : Вид-во Укр. католицького ун-ту 2019. С. 209.
8. Карітас України. Соціальне служіння Церкви. URL: <http://caritas.ua/news/s-191/>
9. Катехизм Української греко-католицької церкви: Христос – наша Пасха. Львів, 2011. 336 с. + 64 іл. С. 276–278.
10. Київська Архiepархія УГКЦ о. Роман Сиротич "Соціальне служіння – це складова місії Церкви" URL: <https://ugcc.kiev.ua/blog/sotsialne-sluzhinnya-tse-skladova-misiji-tserkvy-o-roman-syrotych/>
11. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" від 23.04.1991 року № 988-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 25. С. 283.
12. Лодивіров С. Проблеми та тенденції розвитку соціальної доктрини Католицької церкви. URL: <http://library.khpg.org/index.php?id=1210631391>
13. Любов'ю служити один одному. Посібник для організації соціального служіння у парафіях. Львів : Логос. 2017. 276 с. Іл. С. 5. URL: <http://stjosaphateparchy.com/wp-content/uploads/2018/02/1.c.-%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%81-Social-Service-Ukr.pdf>
14. Любчук В. Особливості соціального служіння християнських церков в умовах встановлення громадянського суспільства в Україні // Мультиверсум. Філософський альманах. Київ, 2008. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75391/18-Lubchuk.pdf?sequence=1>
15. Олійник А., ЧНІ "Пасторальний" Собор. Розширене багачення нових горизонтів практичної діяльності Церкви. URL: http://www.ecumenicalstudies.org.ua/sites/default/files/conference_docs/Olijnyk.pdf

16. Положення відділу соціального служіння УГКЦ. URL: http://ugcc.ua/official/official-documents/instruktsiya/polozhennya_v%D0%86dd%D0%86lu_sots%D0%86alnogo_sluzh%D0%86nnya_ugkts_82207.html
17. Посинодальне послання Синоду єпископів Української греко-католицької церкви до духовенства, монашества і мирян. URL: <http://stjosaphateparchy.com/wp-content/uploads/2018/02/1.c.-%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%81-Social-Service-Ukr.pdf>
18. Потенціал громадянського суспільства України серед пріоритетів нової Дорожньої карти ЄС. URL: <https://euprostr.org.ua/stories/135284>
19. Саган О. Церкви в умовах українського посттоталітарного суспільства: нові акценти соціально значущої діяльності // Актуальні питання соціально значущої діяльності церков і релігійних організацій в Україні. Київ, 2004. С. 25.
20. Соціальна доктрина Церкви в дії. URL: http://news.ugcc.ua/news/vprovadzheniya_sots%D1%96alnoi_loktrini_tserkvi_v_d%D1%96y_u_79372.html
21. Соціально зорієнтовані документи Української греко-католицької церкви (1989–2008) (Джерела християнського суспільного вчення та служіння, 1) / [за заг. ред. Л. Коваленко]. Львів, 2008. С. 15
22. Соціальне служіння Церкви. URL: <http://caritas.ua/news/s-191/>
23. Соціальне служіння Церкви на благо громад: покликання, здатне змінювати світ на краще URL: <https://www.sokaleparchy.org.ua/index.php/77-2009-06-02-08-17-52/2902-sotsialne-sluzhinnia-tserkvy-na-blaho-hromad-poklykannia-zdatne-zminuvaty-svit-na-krashche>
24. "Соціальне служіння – це можливість втілити свій піст у повсякденну реальність" о. Роман Сиротич. URL: http://ugcc.ua/articles/sots%D1%96alne_sluzh%D1%96nnya_tse_mozhlyv%D1%96st_vt%D1%96liti_sv%D1%96p_p%D1%96st_u_povsyakdennu_realn%D1%96st_o_roman_sirotych_86022.html
25. Стратегія соціального служіння УГКЦ на період 2017–2021 р. Б. URL: <http://social.ugcc.org.ua/strategiya-sotsialnoho-sluzhinnya-uhkts-na-period-2017-2021-r-b/>
26. УГКЦ Соціальне служіння. URL: <http://social.ugcc.org.ua/>
27. УГКЦ усвідомлює, що має скеровувати соціальне служіння до всіх, незалежно від етнічної чи релігійної приналежності. URL: http://news.ugcc.ua/news/ugkts_usv%D1%96domlyuie_shcho_sots%D1%96alne_sluzh%D1%96nnya_maie_spryamovuvatisya_na_us%D1%96h_neza-lezhno_v%D1%96d_etn%D1%96chnoi_chi_rel%D1%96g%D1%96ynoi_prin-alezhnost%D1%96_74605.html?fb_action_ids=161164897575872&fb_acti-on_types=og.likes
28. Церква і сучасний світ – GAUDIUM ET SPES. URL: https://risu.ua/cerkva-i-suchasny-svit-gaudium-et-spes_n107818
29. L'Osservatore Romano (pol. wyd.). Roma, 1994. № 2. p. 7.
30. Predko O. I. Religious faith: existential-anthropological meanings // ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENTS OF PHILOSOPHICAL RESEARCH. 2019. № 16. P. 33-42. DOI: 10.15802/ampr.v0i16.186936. URL: https://www.researchgate.net/publication/338201078_RELIGIOUS_FAITH_EXISTENTIAL-ANTHROPOLOGICAL_MEANINGS

References

1. Vyhovsky L. Socio-organizational functionality of religion // Current issues of socially significant activities of churches and religious organizations in Ukraine. Kyiv. 2004. 242p. with. 27
2. Wojciech Gertych Faith and action / Translated from the works of Irina Ermak. K.: SPIRIT AND LETTER, Institute of Religious Sciences of St. Thomas Aquinas, 2014. 352 p.
3. Volynets O. Social doctrine of the UGCC and its implementation in modern Ukraine: Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11626/1/9_18Ukr_nac_ideya.pdf
4. Gavrilova N. Diversification of manifestations of social service of religious communities // Ukrainian Religious Studies. 2008. № 48. p. 70-77.
5. Yelensky V. The great return of religions in global politics and international relations in the late XX – early XXI. Lviv: Ukrainian Catholic University Publishing House 2001. 504. p. 292.
6. Zdiuruk S., Tokman V., Litvinenko O. The role of religious factors in the progress of Ukrainian society. Analytical report Kyiv. 2011. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-10/Relyg_chyn-56e51.pdf
7. Casanova H. Religion in the modern world: pluralism, secularization, globalization / trans. from English Roman Skakun. Lviv: Ukrainian Catholic University Publishing House 2019. p. 209/
8. Caritas Ukraine. Social service of the Church. URL: <http://caritas.ua/news/s-191/>
9. Catechism of the Ukrainian Greek Catholic Church: Christ is our Easter. Lviv, 2011. 336 p. + 64 il. with. 276-278/
10. Kyiv Archdiocese of the UGCC Fr. Roman Syrotich "Social service is a component of the Church's mission". URL: <https://ugcc.kiev.ua/blog/sotsialne-sluzhinnya-tse-skladova-misiji-tserkvy-o-roman-syrotych/>
11. Law of Ukraine "On Freedom of Conscience and Religious Organizations" of April 23, 1991 № 988-XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine 1991. № 25. p. 283.
12. Lodyvirov S. Problems and tendencies of development of the social doctrine of the Catholic Church. URL: <http://library.khpg.org/index.php?id=1210631391>
13. Serve each other with love. A guide for organizing social service in parishes. Lviv: Logos. 2017. 276 p. Il. with. 5. URL: <http://stjosaphateparchy.com/wp-content/uploads/2018/02/1.c.-%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%81-Social-Service-Ukr.pdf>

14. Lyubchuk V. Peculiarities of social service of Christian churches in the conditions of establishment of civil society in Ukraine // Multiversum. Philosophical Almanac. Kyiv, 2008. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75391/18-Lubchuk.pdf?sequence=1>
15. Olynyk A., Research Institute "Pastoral" Cathedral. An expanded vision of new horizons of the Church's practical activity. URL: http://www.ecumenicalstudies.org.ua/sites/default/files/conference_docs/Olynyk.pdf
16. Regulations of the Department of Social Service of the UGCC. URL: http://ugcc.ua/official/official-documents/instruktsiya/polozhennya_v%D0%86dd%D0%86lu_sots%D0%86alnogo_%20%20%D0%86nnya_ugkts_82207.html
17. Post-synodal message of the Synod of Bishops of the Ukrainian Greek Catholic Church to the clergy, monasticism and the laity. URL: <http://stjosaphateparchy.com/wp-content/uploads/2018/02/1.c.-%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%81-Social-Service-Ukr.pdf>
18. The potential of civil society in Ukraine among the priorities of the new EU Roadmap. URL: <https://eupostir.org.ua/stories/135284>
19. Sagan O. Churches in the Ukrainian post-totalitarian society: new accents of socially significant activities // Current issues of socially significant activities of churches and religious organizations in Ukraine. Collection of scientific materials edited by V. Bondarenko, A. Kolodny, M. Novichenko, V. Lyubchuk. Kyiv.2004.242p. with. 25.
20. Social doctrine of the Church in action. URL: http://news.ugcc.ua/news/vprovadzheniya_sots%D1%96alnoi_loktrini_tserkvi_v%D1%96yu_79372.html
21. Socially oriented documents of the Ukrainian Greek Catholic Church (1989–2008) (Sources of Christian social teaching and ministry, 1) / [for general. ed. L. Kovalenko]. Lviv. 2008. p. 15
22. Socially oriented documents of the Ukrainian Greek Catholic Church (1989–2008) (Sources of Christian social teaching and ministry, 1) / [for general. ed. L. Kovalenko]. Lviv. 2008. p. 15/
23. Social service of the Church for the benefit of communities: a vocation that can change the world for the better. URL: <https://www.sokaleparchy.org.ua/index.php/77-2009-06-02-08-17-52/2902-sotsialne-sluzhinnia-tserkvy-na-blaho-hromad-poklykannia-zdatne-zmniuivaty-svit-na-krashche>
24. "Social service is an opportunity to turn your fast into everyday reality" Fr. Roman Sirotych. URL: http://ugcc.ua/articles/sots%D1%96alne_sluzh%D1%96nnya__tse_mozhliv%D1%96st_v%D1%96liti_sv%D1%96y_p%D1%96st_u_povsochden.html
25. Strategy of social service of the UGCC for the period 2017–2021 B. URL: <http://social.ugcc.org.ua/strategiya-sotsialnoho-sluzhinnya-uhkts-na-period-2017-2021-rb/>
26. UGCC Social Service. URL: <http://social.ugcc.org.ua/>
27. The UGCC realizes that it should direct social service to all, regardless of ethnicity or religion URL: http://news.ugcc.ua/news/ugkts_usv%D1%96domlyue_shcho_sots%D1%96alne_sluzh%D1%96nnya_maie_spryamovuvatisya_na_us%D1%96h_nezalezno_v%D1%96d_etn%D1%96chnoi_chi_rel%D1%96g%D1%96ynoi_prinalezhnost%D1%96_74605.html?fb_action_ids=1611
28. Church and modern world – GAUDIUM ET SPES. URL: https://risu.ua/cerkva-i-suchasny-svit-gaudium-et-spes_n107818
29. L'Osservatore Romano (pol. wyd.). Roma, 1994. № 2. P. 7.
30. Predko O. I. Religious faith: existential-anthropological meanings // ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENTS OF PHILOSOPHICAL RESEARCH. 2019. №16. P. 33-42. DOI: 10.15802/ampr.v0i16.186936. URL: https://www.researchgate.net/publication/338201078_RELIGIOUS_FAITH_EXISTENTIAL-ANTHROPOLOGICAL_MEANINGS

Надійшла до редколегії 07.09.21

Tetiana Koshushko, Lecturer

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

SOCIALLY SIGNIFICANT ACTIVITIES OF THE RELIGIOUS COMMUNITIES OF THE UGCC IN UKRAINE DURING THE PERIOD OF INDEPENDENCE

This research is devoted to the issues of socially significant activities carried out by religious communities belonging to the Ukrainian Greek Catholic Church in Ukraine during the period of independence.

In the course of the research, using official web portals and other publicly covered resources, the factual material was analyzed and theoretical generalizations were subjected to philosophical and religious reflection, which allowed determining the following: the intensity of social activities carried out by the religious communities of the Catholic Church in Ukraine during the period of independence is caused by external processes of democratization and general spiritual renewal of society; the integrative intentions that declare the cooperation of Catholics with public structures are emphasized, postulating the idea that activities are a kind of service that leads to a certain interpenetration of Christian values in society, creating a special dialogue between believers and people of the secular worldview. Thus, openness and empathy with social problems, joint search for solutions to social issues, and the introduction of the idea of the dominance of Christian landmarks by members of the Catholic community creates conditions for finding options for positive reconstruction of the domestic social space; the functional competence and coordinated structure of the work of Catholic religious communities are noted, as well as real examples of the priority of religious freedom and interfaith tolerance are indicated; the multi-vector nature of the work carried out during the implementation of various social projects in the charitable, educational, cultural, publishing, medical, publishing, and military spheres is highlighted; it was found that the activities of representatives of the Catholic religious communities in the social sector are largely based on certain work strategies that appeal to theoretical postulates, socially-oriented documents of the Catholic Church, and, accordingly, formalized in special guidelines.

In general, the article is based on the general provisions declared by the official position of the Catholic Church on social policy and outlines the areas in which the religious communities of the UGCC develop social activities in Ukraine since independence.

Keywords: Ukraine of the period of independence, Ukrainian Greek Catholic Church, social activities, religious communities.

T. В. Кожушко, преподаватель

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, Умань, Украина

СОЦИАЛЬНО ЗНАЧИМАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ РЕЛИГИОЗНЫХ ОБЩИН УГКЦ В УКРАИНЕ ПЕРИОДА НЕЗАВИСИМОСТИ

Раскрыты вопросы социально значимой деятельности религиозных общин Украинской греко-католической церкви Украины периода независимости. В ходе исследования, пользуясь официальными веб-порталами и другими публично освещенными ресурсами, были осуществлен анализ фактического материала и подвергнуты философско-религиоведческой рефлексии теоретические обобщения, что позволило определить следующее: во-первых, интенсивность социальной деятельности, проведенной религиозными общинами Католической церкви в Украине периода независимости обусловлена внешними процессами демократизации и общего духовного обновления общества; во-вторых, отдельно подчеркнута интегрирующие интенции, которые декларируют сотрудничество католиков с общественными структурами, постулируя мнение о том, что деятельность – это своего рода служение, которое приводит к определенному взаимопониманию христианских ценностей в обществе, создавая особый диалог между верующими и людьми светского мировосприятия; в-третьих, отмечено функциональную компетентность и слаженную структурированность работы католических религиозных общин, также приведены реальные примеры приоритетности религиозной свободы и межконфессиональной терпимости; в-четвертых, подчеркнут полнекторный характер осуществляемой работы при реализации различных социальных проектов адресного направления в общественной сфере; в-пятых, установлено, что в основном деятельность представителей католических религиозных общин в социальном секторе опирается на определенные стратегии работы, апеллирующие к теоретическим постулатам социально ориентированных документов Католической церкви и соответственно закреплены в специальных рекомендациях установочного характера.

В целом статья построена на общих положениях, задекларированных официальной позицией Католической церкви по вопросам социальной политики, также определяет направления, в которых религиозные общины УГКЦ развивают социальную деятельность на территории Украины периода независимости.

Ключевые слова: Украина периода независимости, Украинская греко-католическая церковь, социальная деятельность, религиозные общины.